

Moord en doodslag terwijl de natuur vergaat

Ruben van Dijk, alias Thomas van Slobbe, stelt in zijn thrillers ecologische kwesties aan de orde. Mislukkende oogsten maken zijn *Graan* opeens bijzonder actueel.

Door onze redacteur
MAARTJE SOMERS

BEEK-UBBERGEN, 26 AUG. Hij vastte tien dagen en at een regenworm om zich in te leven in de honger die Nederland in zijn greep heeft in zijn tweede 'ecothriller', *Graan*. In dit vakkundig uitgewerkte doemscenario laat schrijver Ruben van Dijk een geheimzinnig virus de wereldgraanvoorraad vernietigen. Al het andere eten is vervolgens schaars en onbetaalbaar geworden. Mensen eten brandnetels, slootvis en stadskuif – zolang de voorraad strekt.

En regenwormen. „Ik had hem zelf gevangen. En dan zit je er met een mee: het is toch een levend wezen. Als je hem lang kookt, gaan de proteïnen verloren. Ik heb de aarde eraf geveegd, hem even in kokend water gedompeld en in mijn mond gestoken. Het smaakte naar zoethout. Het was weerzinwekkend, maar niet vies. Het kán ook gewoon. Een groot deel van de mensheid eet wormen en insecten.”

Ruben van Dijk is de schrijversnaam van Thomas van Slobbe, oprichter en directeur van Stichting wAarde, die tot doel heeft de relatie tussen de mens en de natuur te verbeteren. Uit het brein van Van Slobbe kwamen daartoe al wondermooie begrippen als 'vlecht-heggen', 'scharrelkinderen' en het 'smulbos', eetbare natuur die ook allochtonen zou aanspreken, waarna half Nederland over hem heen viel. Hij startte de actie 'Bomen voor Koeien' en liet jongeren groene hangplekken ontwerpen. En hij schrijft boeken waarin hij actie, moord en doodslag mengt met intriges gebouwd rond het voedselvraagstuk, of het klimaat. „Ik heb geen behoefte zomaar een boek schrijven”, zegt Van Slobbe, in het kantoor van de stichting bij Nijmegen, waar achter het raam een zee van groen zich tot in Duitsland uitstrekt. „Maar niets is

Inwoners van een Russisch plaatsje bestrijden een brand die de oogst bedreigt. Voedselschaarste is het onderwerp van de ecothriller 'Graan' van Ruben van Dijk. Foto Reuters

mooier dan een goed verhaal. Om te zien waar we staan, hebben we verhalen nodig, geen theorieën. Niet voor niets betekent: 'op verhaal komen' je eigen kracht herwinnen. De straatwaarde van een abstract begrip als duurzame ontwikkeling is nihil. Terwijl je ook levende kennis hebt, kennis waar mensen iets mee kunnen. Zoals de vraag wat je moet eten als er geen eten meer is.”

Hoewel de VN Voedingsorganisatie FAO stelt dat door de recordoogsten van 2008 en 2009 de situatie niet zo nijpend is als in winter 2007/2008, toen voedselprijzen de pan uitrezen en in veel landen rellen uitbraken, bevat het

begin dit jaar verschenen *Graan* een paar mooie parallellen met de actualiteit. Rusland stelde eerder deze maand een exportverbod in nadat een groot deel van de oogst verloren ging door droogte, waardoor vooral in het Midden-Oosten de voedselsituatie zorgelijk wordt. In Pakistan is na de overstromingen ook voedsel voor dieren – en daarmee het toekomstig voedsel voor mensen – een probleem. De graanprijs is in een paar maanden tijd verdubbeld.

In *Graan* kopen de Chinezen ogenblikkelijk de hele Argentijnse sojavoorraad op, waarna in Nederland 13 miljoen varkens niks meer te eten hebben, de slachthuizen de

druk niet meer aankunnen en de kadavers langs de straat liggen. „Ook onze voedselketen is heel kwetsbaar. In Londen was een paar jaar terug een staking van vrachtwagenchauffeurs. Binnen drie dagen waren de schappen leeg.”

Hij doet aan wat hij noemt *method writing*. Hij bezoekt alle plekken en milieus die hij beschrijft en leeft zich dan met volle kracht in – „zelfgekozen schizofrenie” – noemt een spion dit soort inleving in *Het Kyoto-complot*, zijn eerste thriller. „Het moet levend zijn. Ik bewonder een filmregisseur als Jim Jarmusch, die heel goed in staat is je met zijn hoofdperson te laten meekijken. Daarom loop ik

door de straten waar ik mijn personages doorheen stuur, bedenk hoe ik zou ontsnappen als de vijand mij wilde vermoorden.”

In *Graan* vinden de hoofdrollen, politicus Peter en kraakster Lara, elkaar uiteindelijk in hun inzet voor meer diversiteit en regionaliteit in de landbouw en het zelf verbouwen van gewassen in de stad. En in het jatten. „Zelf je eten kweken of vangen heeft grote voordelen. Korte lijnen, diversiteit, kleinschaligheid – ecologisch verantwoord en een noodzakelijke aanvulling op grootschalige landbouw. Je voegt veerkracht toe aan de voedselketen en kweekt er bewustzijn mee: eten is iets eindigs,

het heeft een prijs.”

Meer dan op landbouwbeleid wil Van Slobbe de nadruk leggen op zelfredzaamheid en veerkracht, legt hij uit. „Wij vertrouwen allemaal blindelings op structuren. Als de nood aan de man komt, lost Albert Heijn het wel op, of anders de regering. Ik heb niet het idee dat mensen zich zelf verantwoordelijk voelen, zelf initiatief nemen. Straatjongeren hebben veel meer dat onafhankelijke gevoel, een besef dat ze het zelf moeten rooien. Hun elan hebben we nodig in dit overgereguleerde, conformistische land.”

Chaos ligt om de hoek op de loer, spreekt uit *Graan*. Maar ons

Ecothrillers

Het genre van de ecothriller floreert. De meest succesvolle Europese schrijver van ecoramp-fictie is op dit moment Frank Schätzing, wiens boek *De zwerm* het genre in 2004 een nieuwe impuls gaf. *De zwerm*, over overstromingen en door vervuiling intelligent geworden zeedieren die zich tegen de mens keren, is exemplarisch. Het is een mengvorm van thriller en sciencefiction, beschrijft een wereldwijde ramp die wordt veroorzaakt door een verstoord evenwicht in het ecosysteem en het boek heeft ongelofelijke haast. Dat laatste is een kenmerk én probleem van het genre. Een zeespiegelstijging die twee eeuwen duurt is saai, dus ecothrillers bedienen zich van snelle rampen. De natuur keert zich tegen de mens in een tempo dat meer aan het Oude Testament dan Greenpeace doet denken. In de jaren zestig schreven auteurs als JG Ballard (*The drowned world*, 1962) aanmerkelijk realistischer over ecologische veranderingen. Dat bedachtzame keert terug, niet in het thriller-genre maar in serieuzere fictie, zoals *Ordinary thunderstorms* van William Boyd en *Solar* van Ian McEwan. (Robert Gooijer)

Ruben van Dijk

vermogen om er mee om te gaan, onze *Krisencompetenz*, is volgens Van Slobbe verdwenen. Eigenlijk is *Graan* daarmee een postpolitieke thriller. „Mijn eerste boek ging over politici, het was een boos boek, omdat het geschreven was vanuit hoop en verwachtingen die niet werden waargemaakt. Maar dan mislukte Kopenhagen, en dan zit je weer met de milieubeweging te vergaderen, en je realiseert je: ik ga mijn leven niet van politici laten afhangen. We moeten weer voor onszelf zorgen.”

Ruben van Dijk: *Graan*, Bruna, 316 blz. € 19,95. *Het Kyoto-complot*, 317 blz. € 10,- Ecothrillers